

**Rectore magnificentissimo serenissimo principe regio ... De morbis
classiariorum et navigantium eorundemque remediis ... : sub praesidio ...
Christiani Vateri ... pro-licentia summos in arte salutari honores et
privilegia doctoralia rite impetrandi ... / auctor et respondens Matthias
VVilhelmus ab Asperen, Havniens.**

Contributors

Aspern, Mathias Vilhelm von, 1685-1751.
Vater, Christian, 1651-1732.
Universität Wittenberg.

Publication/Creation

Vitembergae : Literis Augusti Kobersteinii, [1715]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/st8s6p2b>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

59853/10

Suppl. P/ASP

[Wittenberg 1915]

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE REGIO,
DN. FRIDERICO AVGVSTO,
ELECTORAT. SAXON. HEREDE ETC. ETC.

in 14407 x
DE
MORBIS
CLASSIARIORVM

ET
NAVIGANTIVM
EORVNDIQVE REMEDIIS
GRATIOSISSIMI ORDINIS MEDICI DECRETO
ET CONSENSV,

SVB PRAESIDIO
VIRI PRAENOBILISSIMI, AMPLISSIMI, EXCELLENTIS-
SIMI, EXPERIENTISSIMIQVE
DN. CHRISTIANI VATERI,
PHIL. ET MED. DOCT. EIVSDEMQUE PROFESS. PVBL.
NEC NON PHYS. PROV. SAX. ET S. S. PRINCIPVM ANHALT.

ARCHIATRI, ET NATVR. CVRIOS. COLLEGAE,
DN. PATRONI, PRAECEPTORIS AC PROMOTORIS SVI PIA ET
NVNQVAM INTERMORITVRA VENERATIONE COLENDI,

PRO-LICENTIA

SVMOS IN ARTE SALVTARI HONORES ET PRIVILEGIA
DOCTORALIA RITE IMPETRANDI
DIE AVGVSTI MDCCXV.

905
IN AVDITORIO MAIORI
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS DISSERET
AVCTOR ET RESPONDENS
MATTHIAS VVILHELMVS AB ASPEREN,
HAVNIENS.

348485.

Hippocrat. L. I. de diebus
Indicator.

Ad sapientem Medicum pertinet, qui sciat morbos uti ex locorum, sic tempestatum aestimare ingenio, ut ex iis prædicendi facultas suppetat, ac præterea, quibus, quando & quomodo victus rationem præscribere oporteat, cognoscat.

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
MORBIS CLASSIARIORVM
ET
NAVIGANTIVM.

Vantæ utilitatis necessitatisque
fit, Medicum Aëris imprimis &
Aquarum & Locorum naturam,
& quæ ex illis corpori nostro
contingere solent mutationes,
intelligere, jam dudum Hippo-
crates noster Oper. Tom. I. p. 327.

peculiari de his libello aureo, gravissimè monuit:
Quicunque, inquit, Artem Medicam integre asse-
qui velit, primum quidem temporum anni rationem ha-
bere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat:

Deinde ventorum, maxime, qui ex his omnibus hominibus sunt communes; Et mox, qui in unaquaque regione sunt indigenæ Et proprii: Neque verò negligentiosem se circa aquarum facultates cognoscendas exhibere convenit: Et profecto quicumque horum omnium notitiam sufficientem habuerit, illum quoque, ubicunque terrarum vixerit, neque morbi, istis locis familiares & præcipui, sive præsentis, sive imminentes, eorundemque causæ; neque quibus remediis ab inquilinis istis arceri, aut contracti jam in tempore curari possint & debeant, latere nequit: Atque ita in munere sibi demandato non facile errabit, sed magna artis suæ gloria ubivis recta via procedet. Cum itaque Patria, & in ea populares mei charissimi, imprimis Navigationibus dediti, ob peculiarem aëris istius marini naturam & mutationes frequentes, varios admodum & singulares, quasi endemios & vernaculos morbos patiantur, dignum exercitio academico argumentum, à paucis hætenus, uti memini, occupatum judicavi, morbos Classiariorum & Navigantium, eorundemque curationem quodammodo disquirere, & peritiorum sententias colligere; nullo alio consilio, quam ut, volente Deo & Rege meo clementissimo, commodis Patriæ inservire queam. Faxit DEVS feliciter!

CAP. I.

Morbos Navigantibus familiares eorundemque causas disquirit.

THES. I.

Dlætam, seu Rerum non-naturalium, sic dictarum, regimen ad sanitatis vitæque nostræ conservationem maxime necessarium esse, nemo est, qui ignorat, cum, teste quotidiana experientia, solius hujus ope multi admodum citra ullum medicamentorum subsidium, ad summam usque senectutem perveniant; è contra verò sine ejus ope remedia, etiam si efficacissima & generosissima parum, vel nihil auxilii præstare queant. Solius certe aëris in alterandis corporibus nostris tanta vis est, ut uti omnes fere morbos producere, ita quoque ab iisdem præcavere, vel etiam curare eos queat. Non solum inspiratione, sed & transpiratione ad intima corporis nostri admissus, si rite constitutus & satis temperatus fuerit, uti motus vitales in sanguine & reliquis humoribus unice dirigit, fovet & conservat, ita è contrario, quocunque modo à temperie debita recedens, & vel in quantitate, vel qualitatibus, vel motu excedens, aut deficiens, innumeris sanè mor-

bis producendis fores aperire, & fomitem præbere quotidie observatur. Idem etiam ab alimentis & potulentis fit, utpote quibus neque nutritio neque vita, quæ pari passu ambulant, conservari queunt: Qualis autem cibus, talis chylus, qualis chylus, talis sanguis, & qualis sanguis reliquique succi, ab eodem oriundi, talis quoque sanitas: Neque minus motus, cujusvis hominis ætati, temperamento, & vitæ generi congruus, ad conservandam sanitatem tam necessarius, ut, iudice etiam Hippocrate, inevitabilis morborum necessitas sit, nisi talis & cibo & potui accesserit, indeque optimis quibuscunque remediis sæpe præferri debeat. Per motus enim corporis decentes promoventur & conservantur motus succorum intestini & progressivi, facilitantur omnes digestiones & secretiones, peraguntur omnes nutritiones & augmentationes: Imo per eosdem non modo corporis, sed ipsius quoque mentis vigor, alacritas & harmonia cum corpore conservatur; modo omnia debito tempore, moderamine & loco instituantur, & per grata quietis intervalla moderentur. Quo etiam somni & vigiliarum usus moderatus pertinet: Per vigilias enim moderatas, æque ac motum, promoventur digestiones & secretiones omnes, excitatur calor nativus, augetur robur & vigor corporis

ris ac mentis, æque ac in somno Spiritus, laboribus & vigiliis absumptos & exhaustos, mirificè recreari, quilibet novit: Imo & solius animi motus moderati uti sanguinis & totius corporis temperiem necessariam conservant, ita immoderati è contrario eandem maximè turbant, destruunt, atque mille modis nocent.

THES. II.

QVæ cum ita sint, quilibet facilè videt, quam difficillimum sit, Navigantes, à patria & domestica vivendi ratione nimium sejunctos, sanitatem & vitam diutius conservare posse; ubi res illæ, quarum genuinus usus sanitatem corporis conservare debebat, vix ac ne vix quidem legibus ita alligari se patiuntur. Si enim aliàs unico solum, in sex rerum istarum non-naturalium usu, peccato commisso, morbus sæpe gravissimus sequitur, quid non ad regiones maximè diffitas, per mare ejusdemque tot tempestates excurrentibus, metuendum erit, quibus aër toties permotus, modo tranquillus, modo turbulentus, impetuofus, nebulosus, crassus, falsus, squalidus, foetidus; cibi itidem prorsus insveti, crassi, flatulenti, sale muriatico-conditi, fumo indurati; potuum pravorum etiam diversa genera, motuum impor-
tunita-

tunitates, nimix vigiliarum continuationes, subitanei & ingentes terrores, ex præsentissimis vitæ periculis, aliaque mille mala toto die noctuque obveniunt. Nemo nescit, Navigantes neque ventis neque frigoribus, aut fervoribus solis, neque pluviis aliisque injuriis parcere, sed prompto semper corpore aëris cujuscunque, ventorum, tempestatum & locorum mutationes excipere, modò fame, modò siti torqueri; vel si his etiam subleventur, nulla tamen quantitatis, qualitatis, temporis, vel modi ratione habita, cibum potumque ingerere, laborum & vigiliarum modos necessarios negligere, nullam, sine turbatione, quietem habere: Non minus sudores, quibus inter labores continuos & in aëre squalido sæpe diffluunt, mox rursus à mutato aëre frigido & ventis insolentibus reprimi, poros totius corporis subito occludi, ac reliquas excretiones, aliàs summè necessarias, mille modis & obstaculis inter anxietates istas turbari ac penitus sufflaminari: Ne dicam de animi pathematibus, angore & sollicitudine, timore, tristitia cum spe metuque permistis, quibus continuo fere agitantur, anguntur & tantum non examinantur. En hæc Navigantium Diæta, hoc vitæ genus, & sex rerum non-naturalium tam necessariarum regimen, ex quo sane non nisi innumeros

ros gravissimosque morbos oriri quis dubitet? Horum igitur notiores, eorundemque causas singulares, & quibus deinceps cautelis & remediis præcaveri, aut curari possint & debeant, nunc videbimus.

THES. III.

MOrbi ergo Classiarii hic nobis non sunt communes vel sporadici, quibus quidem etiam navigantium non nulli ex aliis & privatis causis non carent, sed illi tantum, qui culpa istius vitæ, istorum locorum, ventorum, alimentorum, aquarum aliarumque circumstantiarum navigantes plerosque invadunt, vel etiam ab aliquibus tantum contracti, hisce causis magis augentur, exacerbantur & multiplicantur: Neque eo ipso morbos ejusmodi etiam aliis in locis, terris, regionibus, urbibus &c. oriri posse diffitemur, sed quod tales in maritum ob diætæ errores speciales, tum etiam ob fomenta & contagia malorum magis collecta, & tandem ob sanationis impedimenta quam plurima, Navigantibus magis familiaria sunt, & proinde quoque specialem curam & præservationem non immerito sibi postulant.

THES. IV.

B. *Montagnana Consult. fol. II.* ad reverendissimum Abbatem Cameracensem, è Provincia

cia Angliæ trans mare in terram sanctam Hierosolymitanem navigantem, à sequentibus potissimum symptomatibus se cavere monebat: Nausea sc. & vomitu immoderato & ventris fluxionibus, anorexia, dolore & gravitate capitis, vigiliis immodicis, viriumque perditione: Sed longe plures miseris navigantibus imminent, inter quos omnino primum ferè locum habet Nausea & vomitus, quibus omnes propemodum Navigantes, etiam maximè sani & robusti, imprimis tamen cholericis, cacochymicis, debilitate ventriculi, & viscerum obstructionibus obnoxii, nullo ferè excepto, præter huic vitæ generi diu adsvetos, mirum quantum exercentur; idque maximè ob insolitam & insuetam agitationem, quâ unà cum navi fluctuante non solum continuò quasi librantur, ab uno latere in aliud jectigantur, sed quoque sursum & in altum subito modò attolluntur, modò in abyssus præcipitantur, nunc antrorsum & deorsum & in gyrum quasi volvuntur; quo ipso sanè motus & circuitus humorum naturalis multoties interturbatur, consequenter secretiones in visceribus omnibus digestoriis & imprimis ventriculo impediuntur; unde ille in motus ejusmodi spasmodicos facilè concitatur. Miratus hoc ingeniosissimus aliàs *Ballonius Coment. in Theophrastum de vertigine:*

tingine: Quæ fatalis, inquit, hæc conditio: Motus directi sunt innoxii, sphericus verò nocentissimus: Circularis rotatio & circumactio corporis nostri sunt precipui lapsus autores, sinistri & ominosi morborum graviorum prænuncii. Orbicularis tamen & circularis in meandris sanguinis nature arridet, & reditu negotiosissimo officiosissimoque reciprocans sanguini suam largitur perfectionem, & in cordis sinibus spiritibus largitur nitorem, in cerebro verò canalibus ab eo se patitur turbari. Sed mirari hodie desinit, qui motus sensusque animales omnes per elaterem & influxum succi nervei, seu spiritus animalis, rectilineum fieri novit, quem a motibus ejusmodi corporis insvetis & tumultuariis quoque turbari & impediri, quilibet facile intelligit. Imo adspectus solum rerum rotantium vertiginem & vomitus in minus adsvetis excitare videmus; procul dubio, quod per ejusmodi adspectum etiam motus anomalus & vorticofus in spiritibus animalibus excitetur: Id quod etiam multis, qui præter consuetudinem apertis oculis in curru deorsum vehuntur, contingit, minus verò, qui oculos clausos habent; qua de causa equis aliisque animalibus in gyrum ducendis, oculi velamento occludi solent. Alii quidem cum Pontano de Bello Attic. p. 524. symptoma illud exhalationibus sali-

nis maris potius tribuunt, indèque non nisi tempestate insurgente id contingere autumant; verùm contrarium experientia toto die testatur, & *Olearius Itinere suo Persic.* mare maximè tranquillo id sibi aliisque evenisse observavit: Potius igitur terrori, anxietati & metui aliquid tribuendum putamus, quibus novelli imprimis navigantes præcæteris obnoxii, non secus ac illi, qui imminente fulmine, aliave tempestate, vel solùm ab aspectu rerum terribilium, adeò perturbantur, ut statim vertigine, lipothymia, vomitu aliisque symptomatibus tententur. Tantum & tam intimum animam & corpus intercedit commercium, ut neutrum facile absque alterius compassione lædi possit.

THES. V.

INter ejusmodi anxietates & conatus ventriculi spasmodicos fieri non potest, in primis si diutius durat, quin non solum digestio alimentorum ibidem maxime turbetur, sed etiam tonus ventriculi simul labefactetur, æquè ac à vomitoriis intempestivè, vel crebrius, ac par est, exhibitis fieri solet. Quibus si cibi simul minus salubres, duri, crudi, aut solùm præter consuetudinem & ordinem ingesti accedunt, mala hæc eò magis excita-

citari & augeri necesse: Propterea tamen vomitus tales, modò modum non excedant nec nimis diu durent, multis quoque medicinæ loco infervire & impuritates primarum viarum, diu antea collectas, salutariter evacuare posse, non diffitemur, uti inferius observabimus.

THESES. VI.

EX iisdem causis multi Navigantium etiam Diarrhœa aliisque fluxibus alvinis corripuntur, præcipuè tamen cacochymici, cholericici, & ventriculo, aliàs debili, præditi: Non enim ventriculus solum, sed totus alimentorum canalis per motus ejusmodi insuetos irritatur, eoque ipso humorum affluxus versus eundem derivatur. Quem præterea quoque transpirationem ab aëre marino admodum crasso, denso, & communiter frigido maximè promoveri, nullum dubium est: Transpirationis enim, per omnem ambitum corporis nostri inevitabilis & perpetuæ ad vitam ejusque incolumitatem conservandam, tanta est necessitas, ut ab eadem impedita quindecies plures morbos, quam per omnium reliquarum evacuationum suppressiones oriri, sine offensionis metu dici possit: Nullum igitur dubium est, quin ob hanc in aëre tam crasso, humido, frigido, falso evacuationem

cohibitam, plerique Navigantium morbi, & imprimis quoque Diarrhœæ excitentur, quando humiditas illa superflua, quæ aliàs per ambitum corporis difflari debebat, intestina versus decumbit, ibidémque, ob acrimoniam conjunctam, alvi fluxus dolorosos efficit; quemadmodum etiam aliàs extra mare non rarò à sudore & transpiratione cohibita ejusmodi fluxiones toto die contingunt; nec sudor, nisi Diarrhœis cohibitis, unquam impetrari potest.

THES. VII.

Alii quidem, in primis sicciore, etiam alvi pertinaces constipationes experiuntur, five ob nauseam & vomitus continuos, quibus alimenta prorsus negliguntur, aut si assumuntur, tamen per superiora rejiciuntur rursus, indéque materia excretionum alvinarum subtrahitur: Imo crebris vomitionibus fibræ intestinorum motibus ejusmodi peristalticis advescunt, ut contenta sursum potius, quàm deorsum propellere conentur. Alii etiam inter anxietates & metus continuos alvi stimulos non sentiunt, vel supprimunt; id quod in fœminis, ex intempestiva verecundia factum esse novimus, tantâ alvi & fœcum duritie infecuta, ut non nisi folle applicato anus aperiri potuerit.

THES. VIII.

THES. VIII.

Quid igitur mirum, quod, digestionibus primarum viarum adeo perturbatis & impeditis, non minus quoque reliquæ lædantur, indeque innumeri alii morbi, in primis Febres intermittentes & continuæ, acutæ, malignæ & contagiosæ ipsaque Pestis oriantur, eæque sæpius longè deteriores, quàm in terrenis locis: Etsi enim tales non minus ac alibi à motu sanguinis intestino planè præternaturali & turbato, sive continuò, sive per intervalla recurrente, excitentur, major tamen in his ægris, ob innumeros diætæ errores, humorum acrimonia, visciditas, transpiratio verò longè difficilior accedunt, unde fieri non potest, quin iisdem etiam longè major paroxysmorum exacerbatio, protractio, subitanea mutatio, multiplicatio, crises verò rariores & difficiliores contingant; consequenter tales quoque curæ eveniant, nisi auxilia, ad has causas speciales omni cautela & prudentia directæ, adhibeantur. Ex quo etiam Serenissimus quondam ac Clementissimus Patriæ meæ Pater, CHRISTIANVS, Seculi prioris Anno quadragesimo, commotus, universo Collegio Medico Hafniensi clementissimè injunxit, referente celeberrimo Bartholino in *Cista Medica* Loc. XLI.

p. m. 439. ut in commune omnes cito & studiose deliberarent, quomodo tot morbi & in primis Febres periculosa & contagiosa, quæ in Holmia inter Nauceros Regios tum temporis maximè grassabantur, curari & præcaveri possent.

THES. IX.

Sed tamen præter hæc mala omnium maximè incolas maris affligit, & tam Medicos quàm ægros mirificè exercet Scorbutus, Cacochymia & Cachexia illa non sanguinis solum & reliquorum humorum, sed totius corporis, etiam quoad partes solidas, falsa muriatica, plus minus austerâ, viscida, eaque plurimorum morborum aliorum fœcundissima mater & soror: Neque mirum, quandoquidem omnes causæ Scorbuti marinis sunt vernaculae, & veluti hostes conjurati in productionem mali hujus conspirant. Solus certe aër marinus non effluviis solum aqueis, sed & salinis, muriaticis, crassis, imo & fœtidis & malè olentibus ex mari, lacubus, piscinis, alga putrida, aliisque rebus immundis maximè turgidus, producendo huic morbo sufficere poterat, sive poros tantum corporis, uti antea meminimus, sua frigiditate, humiditate & crassitie obstruendo, & transpirationem debitam inhibendo; sive per inspirationem

nem

nem tota sua substantiâ in sanguinem reliquosque humores penetrando, eosdemque eadem sua falsedine & impuritate inquinando; Sed huic deinde accedunt alimenta ejusdem conditionis; ipse panis, qui non rarò è frumentis, vel farinis ferè corruptis, mucidis, nec bene fermentatis confectus, neque satis coctus, vel nimium induratus, exsiccatus, sive bis coctus, sive alius; carnes porro porcinae, vervecinae, bovinae aliaque; nec non haleces, aselli & pisces alii, per suam naturam non solum succo admodum crasso, viscido, glutinoso & coctu difficillimo scatentes, sed & præterea muria conditi & indurati; Edulia itidem varia ex ovis induratis, caseo, butyro rancido, pisce, avena, lardo & similibus parata; è quibus omnibus non nisi crassum, viscidum & fæluginosum chylum, consequenter talem quoque sanguinem scorbuticum generari necesse est: Quid dicam de potu, sive vini, sive cerevisiæ crassæ, fæculentæ, aut diuturnitate temporis & mutatione aëris planè corruptæ, acidæ, fœtidæ, aquæ ipsius impuræ, & falsæ: In specie Vini spiritum, sive è vino ipso, sive fæcibus ejus destillatum, maritimis quoque maxime noxium observarunt Medici Dani, testantibus *Actis Hasniensibus Volum. V. obs. CXVIII.* atque ex illius usu, vel potius abusu, Scorbutum feri-

num, Icterus, Hydropem aliáque mala contraxisse Nautas: procul dubio, quod salia, quibus aliàs illorum corpora abundant, ejusmodi spirituosus magis exaltentur, commoveantur, indeque succorum acrimonia, & vasorum viscerumque exsiccatio & erosio sequatur: Hæ enim præcipuæ causæ sunt, quare Morbus hic Septentrionalibus non solum, sed & omnibus maritimis locis, accolis Maris Baltici & quæ Germanico Oceano adjacent, Hollandiæ, Scélandiæ, Flandriæ, Britanniæ, Norwegiæ, Daniæ, Sveciæ & Islandiæ, Livoniæ, Curlandiæ, Pomeraniæ, Westphaliæ aliisque locis finitimis maximè familiaris, imo endemius quasi & vernaculus sit, semper inter eorum incolas habitans, nunquam ferè eosdem deserens.

THES. X.

ET ex eodem fonte tot innumera alia mala navigantium promanant, imprimis arthritidis, dolor ille artuum & articulorum totius corporis immanis, modò vagus, modò fixus magis, cum mille aliis symptomatibus stipatus, ab ejusmodi sanguine feroque plus minus falso, acri, viscido, ubi vis in vasculis, potissimum minoribus & extremis stagnante, irritante, & lancinante immediatè dependens. Sanguis quidem noster, ut & reliqui humo-

humores, gaudent per naturam partibus quoque salinis, volatilibus & fixis, iis tamen cum partibus aquosis, gelatinosis aliisque optimè temperatis, & cum multo sero dulci blandissimoque dilutis, quæ omnes quam diu in debita ista proportione & harmonia existunt, tam diu quoque mare microcosmicum, sanguis scilicet, in arteriis venisque suis tranquillè admodum movetur, & intra terminos suos pacatè & blandè circumfluit; ubi verò harmonia ista tot diætæ erroribus immutatur, & humores tot impuritatibus, imprimis salinis, crudis, crassis quovis momento inquinantur, digestiones in visceribus turbantur, viscera ipsa simul debilitantur, &, quod maximum, debita transpiratio & depuratio, in aliis emunctoriis, uti supra vidimus, cohibetur, fieri non potest, quin eo ipso motus in humoribus istis planè præternaturales & tumultuarii oriantur, salia peregrina ad extremitates vasculorum & articulorum propellantur; unde tantæ in partibus istis membranosis & exquisitè sensibilibus tensiones, vellicationes, rosiones, imo continui solutiones insequuntur.

THES. XI.

Imo si salia ista nimis crassa, tartarea, largius intra articulorum ligamenta secedunt, ista non so-

lùm exsiccantur, indurantur, contrahuntur & ad motum prorsus inepta redduntur, sed etiam salia ipsa intra cavitates eorum in tophos, fungos & gummata concresecunt, indéque contracturas enormes efficiunt, ut neque manus, neque pedes officium suum amplius facere queant. In quibus vero sabulum illud tartareum magis versus lumbos & vias urinarias decumbit, illi præterea nephritide & calculo simul torquentur.

THES. XII.

IN aliis rursus, quibus per ætatem mediam adhuc viscerum robur & sanguinis vigor constat, impuritates istæ salinæ ad ambitum corporis ejiciuntur; quo etiam pertinet *Sarna* illa Portugalesibus dicta, scabiei species ferina & contagiosa, quæ, ubi vires sumpsit, teste *Paulo Antonio Zuchelli d. Gradisca in Itinerar. p. m. 288.* tam longè latè-que serpit in corpore, ut, lepræ arabicæ instar, omnia viscera & totum corpus occupet, idque ex intensissima aëris, aliàs salini & crassi, culpa fieri, ipsi inquilini observant & fatentur.

THES. XIII.

Quid dicam de multis aliis symptomatibus scorbuticis, nimirum ulceribus fordidis artuum

tuum & faucium, in specie stomacace, fissuris labiorum & manuum, serpigine capitis, tumoribus in locis glandulosis, scrophulis, scirrhis, asthma-
te, hydrope, tympanitide & ascitide, atrophia & marasmo; doloribus itidem capitis pertinacif-
simis, vigiliis continuis, catarrhis aliisque, quæ omnia tamen ex eodem fonte, sanguine scilicet vi-
scido, falso, plus minus acri promanant, tantum quod pro diversitate subjectorum, temperamen-
torum, complicationum cum aliis causis morbifi-
cantibus, diversimodè ludant, & miseros Navi-
gantes multò gravius, quàm alios affligant.

THES. XIV.

SEd tamen præter hæc etiam innumera alia ma-
la Eosdem expectant: Quoties enim contin-
git, quod à frigoris inclementia, aliàs in locis ma-
ritimis, ob crassitiem & falsedinem atmosphæræ,
longè graviori, quàm in terris, imprimis cir-
ca Zonam frigidam, ita lædantur miseri, ut non
rarò digitos manuum pedúmque, aures & nasos
perdant, si non planè extinguantur, uti in Grön-
landia, Nova Zembla & juxta montes Islandicos
navigantes suo damno toties experiuntur, teste
Olear. l. c. L. III. C. 2. Reperiuntur enim ibidem
loca, ubi per plures menses sol ne quidem vide-
tur,

tur, unde nihil mirum, quod aër totus effluviis aquosis, nitrosis, falsis repletus, & intra pulmones per respirationem continuam admissus, sanguinem & reliquos humores iisdem uliginibus falsis inquinet, eosdem condenset, inspisset, & vascula ipsorum minora majoraque obstruat, unde non potest, quin exinde, præter mala priora, etiam gravedines, tusses, asthma, phthisis aliæque presso pede sequantur: Imprimis verò in partibus extremis cartilaginosis & tendinosis, aliàs à frigore minus munitis, & vasculorum textura teneriori præditis, motu & circulo sanguinis in vasculis istis inhibito, subitaneas inflammationes, gangrænam & sphacelationem excitat. Notabile insuper est, quod his inflammationibus præ cæteris insignis fervor & pruritus jungatur, propter sal acre à frigore simul insinuatam, isque eò gravius affligens, quo magis transpiratio, ad curandas inflammationes necessaria, ibidem locorum ab aëre tam crasso & frigido inhibetur. Multis proinde, imprimis qui manus potissimum frigori & aquæ marinæ exponere coguntur, tumores in digitorum extremitatibus & sub unguibus, paronychiæ dictæ, tanto cum dolore, fervore aliisque symptomatibus contingunt, ut ungues à frigore tacti tandem secedant, quando succus nutritivus per tubulos constrictos & flaccen-

cescentes ipsis denegatur. Ea enim atmosphæ-
ræ nos ambientis natura est, quòd, licèt per se
neque calida, neque frigida, pro diversitate ta-
men impulsus & motus, modò caliditatis, modò
frigiditatis effectus inducat. Quemadmodum igi-
tur à radiis solis & lucis rapidissimè mota, expan-
sa, & rarefacta ubivis motum & æstum in corpo-
ribus aptis excitat, ita è contrario, absentibus so-
lis aliorumque siderum radiis, eò fortius omnia
sublunaria premit, fluida condensat, coagulat, po-
rosa & mollia constringit, eòque ipso tot miran-
dos in corporibus, modò salutare, modò noxios
producit effectus.

THES. XV.

NON minus hoc vitæ genus oculis maximè infe-
stum & noxium observatur, unde ophthal-
mia, hebetudo visus, imo cœcitas frequentissimæ
sunt inter Navigantes, imprimis in itinere versus
Amboinam, Bandam & Moluccas teste *Jacobo*
Bontio L. II. Histor. Natural. C. XVI. Castellus eos-
dem Encanthide & Ægylope sæpius corripiti an-
notavit, qui in specie sero, in glandulis istis stagnan-
ti, debetur; idque procul dubio rursus ab aère &
victu crasso, leguminibus nempe flatulentis, allio,
cæpis aliisque, oculis alias per naturam infestis.
Sic

Sic *Bontius l. c.* experientia edoctus *Oryzæ* largiorem usum solum suum hic contulisse refert, ut etiam equi, eodem largius nutriti, occæcari soleant. Accedit quod caput & oculi præ cæteris aëris istius injuriis exponantur, unde facile oculorum tenerrimorum tunicæ, vascula & glandulæ nimium constringuntur, & humores in iis condensantur, à quibus aliàs mala hæc immediate dependent. Imo & splendor undarum Navigantium oculis nocet, æque ac nivis, observante *Tavernier Itinerar. Persic. L. I. C. II.* Cum enim visus non nisi in receptione radiorum lucidorum consistat, iique à rebus splendentibus fortius ad oculos reflectantur, facile fit, quod ab iisdem quoque fibræ pupillares & ciliares, ipsaque tunica retina lædantur, eoque ipso situs & puritas humorum perdantur.

THES. XVI.

Consulto præterimus crebras contusiones, luxationes, vulnerationes & fracturas artuum, quæ inter tot labores & procellas quidem hic frequentiores & graviores, præterea tamen nihil peculiaris habent. Sed insectorum meminisse par est, quibus Navigantes mirum quantum affliguntur; non pediculis solum, sed variis etiam culicibus,

bus, quantò parcioribus indumentis alternare, & corpora sua à fordibus mundare queunt: In multis Americæ locis reperiuntur insecta pulicibus non dissimilia, quæ sub unguibus manuum pedumque se primum occultantes carnem & ossa ibidem erodunt, cum ingenti pruritu, dolore & inflammatione, ut, nisi in tempore educantur, membra ipsa sphacelata rescindere necessum sit. Ita testantur *historiæ Americanae Part. III. C. IV. Dionys. Carl. Lib. I. C. IV. G. Piso Histor. Natur. Lib. II. Cap. XVI.* insecta varia & maligna naves, imprimis quo æquatori propius accedunt, tam copiose obruere & infestare, ut neque alimenta, neque corpora sua ab illorum noxis & corruptione defendere possint. Imo nulla propemodum planta ibidem reperitur, quæ non peculiare insectorum genus nutriat, unde mirum non est, quod ejusmodi semina, aut vermiculi ipsi à valde sitientibus & elurientibus incautis, una cum alimentis & potulentis assumantur; Et exinde fit, quod intra carnem quorundam vermes nascantur, quos Arabes Venam Mediensem appellant, quoniam in provincia Medina frequentius observantur, Teste *VVelschbio Exercit. special. de vena Medina C. I. p. m. 39. & C. XII.* quamvis etiam in Ægypto, nec non in Insula Ormo & Gamron apud Persas, & apud Affros in Gumea reperiantur.

THES. XVII.

Tandem quoque hic observari meretur, quod, referente *Listero Hist. A. A.* Nautas, quibus plenus victus & abundantia spiritus Vini in regionibus frigidis data fuere, omnes ad unum subitanea & præmatura morte sæpe extincti fuerint; idque non semel, sed reiteratis sæpius vicibus observatum esse: E contrario verò Anglos aliosque, casu ibidem relictos, & sola aqua miserrimisque offulis è balenarum reliquiis, situ & marcure corruptis, paratis, per novem menses & amplius vitam servasse, & integra sanitate ad suos rediisse. Procul dubio quod ex largo illo victu potuque spirituoso, accedente imprimis transpiratione difficili, motus in humoribus peregrini, inflammationes viscerum, febres acutæ aliaque mala orta fuerint; quæ à cibis tenuioribus & consuetis, licet etiam pravis, minus metuenda.

CAP. II.

DE

Navigantium Præservatione
& cura.

T H E S. I.

Tanta adèdè Morborum copia est, quibus cum Navigantibus, si non omnibus, plerisque tamen quotidie, vitæ istius culpâ, conflictari necesse est, præter innumeros alios, quos cum aliis hominibus, extra mare viventibus, simul communes habent: Utrum verò rebus ita comparatis, & ab hujus fortis hominibus, quibuscunque etiam cautelis & remediis adhibitis, præcaveri, vel præsentibus jam curari queant, non immeritò quis dubitaverit. Vidimus enim, omnes istos Classicorum morbos ab illorum potissimum in diætâ erroribus dependere; quos tamen evitare, & meliores vivendi rationes ipsis præscribere, fortè inutile, & ad rationis figmenta pertinet: Quando aliàs quidem facilius est, alimenta & medicamenta optima, cuius ægrotanti proficua excogitare & præscribere, quàm comparare, vel comparata etiam ab ægris ritè admitti, & admissa tandem, ob innumera im-

pedimenta intervenientia, speratum effectum consequi; Id certè multò magis in navibus, inter tot ærumnas, anxietates, intempestates aliaque incommoda metuendum. Nuspiam hic tuta fides, nuspiam minus, quàm in Castris, & multò minus in Navibus exactum & debitum rerum non-naturalium regimen observare licet; ubi sæpissimè necessitas, durum illud telum, cogit, aëris cujuscunque injuriis se exponere, cibum quemcunque, etiam durissimum, crassissimum, & esui prorsus ineptum, ad sedandam famem, aquasque impurissimas, æstum sitimque sedandi causâ, avidissimè haurire; per multos dies noctesque vigilare, & absque omni remissione corpus defatigare; perpetuò insuper inter vitæ spem mortisque metum, tanquam inter sacrum & saxum hærere: Et quis omnes molestias, Navigantibus quasi proprias, enarrare posset?

THES. II.

Nihilo fecius tamen his omnibus in tantum, si non in totum remederi licebit: Poterit omnino, sive ante ingressum in navem, sive etiam aliis temporibus, concessa aliquali quiete, & favente cœlo, medela aliqua afferri; qua collectæ aliis temporibus impuritates, ceu semina futurorum morborum, vel jam præsentium rursus eliminantur,

tur, temperies humorum viscerumque tonus restituitur & conservatur: Sic omnino aër crassus, humidus, uliginosus igne solùm accenso, vel suffumigiis è pulvere pyrio, succino, mastiche, thure, tabaco, baccis juniperi & similibus; nimis verò calidus & squalidus ad minimum linteis madefactis in conclavibus corrigi poterit: Pariter ab aëre nocturno corpus, in primis caput magis muniri, & ne transpiratio ipsi debita prorsus inhibeat, sæpius fricando caveri potest.

THES. III.

Si res angusta, uti in navibus non rarum, cibi esui ineptis & minus salubribus vesci cogit, tunc tamen in his modus & mediocritas observari poterit: Edendum ipsis tantum ut vivant & famem fedare possint, quo ipso etiam cibi crudi à ventriculo superantur: Quid quod consuetudo, veluti altera natura, faciat, ut iisdem minus noceat; Licet enim cibi ejusmodi duriores aliis advenis minus conducant, & gravissimos sæpe morbos in iis excitent; aliis tamen, huic vitæ generi adsvetis, minus nocent, imo magis profunt, quàm teneriores: æquè ac illi, qui juxta *Hippocrat. Sect. II. Aphor. XLIX.* solitos labores perferre consueverunt, etiamsi invalidi sint, aut teneriores, eos tamen fa-

cilius ferunt, quàm qui non adſveti, quamvis ro-
 buſti & juvenes; vel noxa exinde contracta medi-
 cina convenienti, in tempore exhibita, corrigi
 poterit. Priuſquam mari te committas, monuit
 jam tum *Avicenna Lib. I. Fen. IV. S. V. Cap. II.* con-
 ducit, ut corpus moderatè evacues, cum non ex-
 pediat, corpore repleto in vias iſtas ire: Deinde
 præſtat, per aliquot dies parcius & moderatius ci-
 bo potuque uti, & ventriculum confortantibus
 euporiſtis, e. g. micâ panis, vinô odorifero con-
 ſperſa, reficere, niſi alia adhuc medicamenta in
 promptu ſint: Si mare ventis agitatur, fluctibús-
 que exaſperatur, ſobrius quoque vivere conducit;
 ſi tranquillum liberalius, ubi digeſtiones minus
 turbantur & melius ſuccedunt: Atque ſic in reli-
 quis ſanitatis ſtudioſi ſibi omnino proſpicere poſ-
 ſunt & debent, quantum quidem loci temporis-
 que ratio permittit.

THESES. IV.

Sed videbimus jam, an & quibus remediis mor-
 bi antea enumerati imminentes, aut jam præ-
 ſentes, curari queant: Inter quos præcipuum
 omnibuſque ferè Navigantibus communem, nau-
 ſeam & vomitum eſſe antea vidimus: Talem ve-
 rò, ſive ab agitatione iſta inſolita in fluctibus aqua-
 rum

rum tantum, five etiam à terrore, ipsiusque Navigantis cacochymia & debili ventriculo oriatur, primis quidem diebus haud coërcere, quin potius promovere expedit, quoniam eodem, veluti crisi salutari, impuritates ventriculi & primarum viarum, dudum collectæ, commodè evacuantur, eoque ipso febres & plurimi alii morbi imminentes avertuntur, aut jam præsentibus abiguntur: Imo, urgente nausea inani, & præsentibus indicantibus, vomitorium blandum exhibere nihil impedit: Quodsi verò diutius protrahatur & dolorem faciat, majori omnino industria curetur, necesse est, nè ventriculi tonus planè destruat, aliàque plurima mala exinde consequantur. Declinandus, quantum fieri potest, omnis metus; & nè à vaporibus foetidis, in navi frequentibus, afficiatur æger, in carina ejus sudo cœlo sedeat, nec tamen undas fluctuantes attentis oculis adspiciat. Illi, qui in mari navigant, monet *Celsus Libr. 1. Cap. III. Et nau- seâ afficiuntur, si multam bilem evomunt, abstinere cibo debent, vel parcius eodem uti: Qui verò pituitam acidam effundunt, utique cibum, sed levio- rem svento capere possunt*: De cætero in promptu sint, quæ ventriculi & reliquorum viscerum tonum corroborant, medicamenta tam interna, quàm externa: Ex illis Elix: ⊕ 1. Myns. vel alia ejusmodi Essentia balsa-

balsamica, Theriacal. Menth. Absynth. comp. Lign. Aloës Balf. vitæ, Tragæa aromatica cum Mastiche, Thure, Confect. & Morfuli de hiacynth. Cydoniat. ∇a theriacal. cinam. cydon. mastichin. & similia; Aliàs quoque ipsam ∇am maris mihi aliisque profuisse expertus sum, secundum consilium *Schole Salernitanæ*:

Nausea non poterit quenquam vexare Marina,

Undam cum vino mixtam qui sumpserit ante:

Extrinfecus verò Empl. aliquod stomachal. de tamahac. de crust. pan. diaphænic. vel etiam Sacculi ex absynthio, mentha, caryophyllis, N. Mosch. mastich. in vino cocti & calide applicati, officium facient.

THES. V.

Talia etiam in Diarrhœa aliisque alvi fluxibus, licet cruentis, proderunt, quibus, si gravitas mali urget, plura adhuc è Pulv. bezoard. Sennerti, pannon. rubr. Stegnot. Guttm. Sperr. Croll. Sangv. dracon. Catechu, Spec. d. hiacynth. terr. figill. bol. armen. unicorn. fossil. parata, & cum Theriac. cœlest. vel Laud. op. pro necessitate aucta, addi poterunt: In Dysenteria verò, etiamsi contagiosa, præmissa debita absterfione cum Rhabarbaro, vel potius Ipecacuanna, pulverem euporiston è
gumm.

gumm. arab. & tragacanth. nec non oleum olivarum & lini largiter in jusculis datum maximè proficuum esse experti sumus; modò caveatur sedulò in omnibus ejusmodi fluxionibus curandis, nè ordo invertatur, & adstringentia, ubi potius laxantibus & abstergentibus opus erat, dentur, & vice versa. Sæpius enim mala hæc à totius corporis cachexia dependent & foventur, cui ante omnia prospiciendum, indeque potius aperientia, evacuantia & alterantia, quæ cujusvis ægri constitutioni exacte conveniunt, adhibenda: Imo quando febris, vel solum debita sanguinis motio & evacuatio inhibita, venæ sectio in subsidium trahenda. Et quoniam præcipuum curæ momentum aliàs in quiete & libera transpiratione consistit, eadem quoque, quantum quidem hujus vitæ locique ratio admittit, omni studio commendandæ & procurandæ.

THES. VI.

Quodsi verò, uti inter Navigantes non rarò fit, ob continuos vomitus, vel abusum rerum adstringentium, vini adusti, vel alius, nec non panis biscocti nimium exsiccati, & similium, aut etiam ob defectum potus necessarii, alvi adstrictiones, non minus valde perniciosæ, indeque ventris inflationes, cardialgia, tormina & passiones colicæ & iliacæ

iliacæ oriantur, vel solùm imminere videantur, tunc omnino in tempore de illorum quoque medela cogitandum. Si potus deficiens, vel corruptus in culpa, idem, quantum possibile, coctione & digestionem cum pane, C.C. usto, rasura liquiritiæ, safr. passulis, sem. anis. coriandr. nec non præcipitatione & filtratione, addito insuper $\sim u \odot \oplus l.$ vel Θ is dulc. Clyffo mineral. simplici & alkal. vel simili corrigatur, ac de cætero diæta magis humectans, è jusculis & pulmentis commendetur; aut si hæc non sufficiunt, alvus Pilulis, Θ ibus vel Elixiriis abstersivis moneatur; cui fini in casu necessitatis etiam clysteres domestici, è sola $\nabla a \Theta$ sa cum butyro, oleo communi, vel lini parati sufficere possunt.

THES. VII.

Ita cum fieri non possit, quin inter vomitiones & diarrhœas, vel etiam alvi adstrictiones, ventriculi imprimis tonus maximè debilitetur, indeque cruditates, febres aliaque mille mala excitentur, ejusdem quoque rationem & curationem habere convenit: Eoque fine, præter priora, adhuc alia stomachica euporista amara & balsamica, e.g. Eff. Abs. comp. Menth. Zedoar Gentian. Helenii, Trifol. aqv. Cochlear. & similia proderunt: Et,
ne

ne alimenta illa duriora minusque salubria adeo nocere queant, monendi sunt teneriores, his minus adſveti, ut iisdem parcius vefcantur, ac digestionem eorum debitis adjuventis & condimentis ex arantiis, limonibus, capparibus, malis citri & cydoniis conditis, vel confectis, item - vino generoso, spiritu vini & similibus, quæ aliàs in navibus non facile deficiunt, adjuvetur & promoveatur.

THESES. VIII.

Atque hæc omnia licet in locis illis maritimis & navibus omni sollicitudine observentur, tamen non raro contingit, quod inter Classarios, non solum ob alimenta & digestiones eorum pravas, sed in primis etiam aëris subitaneas & ferè momentaneas, indeque transpirationis mutationes, febres omnis generis oriuntur; ubi ergo ante omnia rursus ad causas illas specialiores & manifestiores respiciendum, ut, quantum fieri potest, in tempore remediis debitis resistatur, iisque modò evacuantibus vomitoriis, vel per inferiora purgantibus, modò alterantibus & antifebrilibus selectioribus, facilius hic locorum parabilibus: Quo nomine omnino è vomitoriis *Frus emeticus* & *Radix Ipecacuanna*, è purgantibus *Gialappa*, *Rhabarbarum*, *Mechoacanna*, *Scammoneum*, *Folia Sennæ* & illis præparata

rata selecta: Ex alterantibus verò & antifebrilibus Θ ia plantarum, Θ . depurat. camphorat. δ tum, Θ latum, Φ atum, δ diaphoreticum, Bezoardicum minerale f. & δ le, ζ le, Magnesia alba, C. C. pptum, Mater perl. Corall. Lap. ω . pulv. Conchar. Cort. Chin. Chaquirillæ, Lign. Colubrin. Fraxin. Mistura S. Ra. bezoard. f. & camphorata, Essentia febrifug. usitata, Absynthii c. Card. Bened. Centaurii, Gentianæ, Cort. Chinæ, Chaquirillæ, ω us bezoard. C. C. Θ dulcis aliaque, & pro indicantium ratione magis composita commendari merentur: Velsi plane miasma malignum & contagiosum, uti sæpe fit, id requirit, etiam alexipharmaca alia, ratione & usu comprobata, Lapis bezoard. oriental. & occident. Pedro del Porco, Margarit. Pulv. Cephal. Michaël. Marchion. Pannon. rubr. Spec. de hiacynth. & alia appropriata addi poterunt. Neque Venæ Sectio, ubicunque indicantia ejus adfuerint, nec contraindicantia graviora disvaserint, omittenda, imo pro necessitate aliquoties repetenda. Utrum verò eadem absolute & in omnibus, maris culpa febricitantibus, conducat, uti quidem Medicus Angliæ celeb. *D. Cockburne Tract. d. Affect. marinis* censet, omnique industria commendat, non facile svaserim: Etsi enim ea ipsa vasa sangvifera insigniter depleantur, inde-

indeque ventilatio & transpiratio, in maritimis locis, ob aërem adeo crassum & frigidum, aliàs maximè impedita, promoveatur; propterea tamen nihil horum efficiet, ubi defectus sanguinis, & ejus loco potius ingens cacochymia viscida, phlegmatica, austera, viscerum labes inveterata, virium lapsus aliaque contraindicantia obstant. Paucis; febres omnes sunt incipientes crises, qua cujuslibet aëri natura impuritates, in sanguine & aliis humoribus collectas, proprio conatu separare & excludere nititur; unde semper cavendum, ne crisis illa, sive ad evacuationem, sive solum translationem materiæ morbificæ tendat, quocunque modo inhibeatur, quin potius, si conatus bonus & conveniens, promoveatur, sin minus, tamen corrigatur & dirigatur. Neque tantum sedulo caveatur ne evacuationes, vel solum translationes criticæ, quocunque modo impediuntur, sed nec aliæ præpostere & contra naturæ conatum excitentur: Hinc febrium intermittentium paroxysmi & exacerbationes, imprimis in cachecticis, non statim supprimendi, quin potius ad dies aliquot permittendi; adhibitis interea alterantibus & aperitivis, donec fomes febrilis satis digestus & evacuatus fuerit. Habent enim febres hæ communitè, præter labem sanguinis reliquorumque humorum,

morum, adjunctas infirmitates ventriculi aliorumque viscerum, unde quicumque, non satis repurgatis humoribus & visceribus, statim ad absorbentia & adstringentia confugiunt, sæpius ex leviori febre graviolem, diurnam, hecticam & cachecticam, aliosque plurimos morbos sibi fabricant: Observavimus tamen quoque purgantia & vomitoria fortiora, etiamsi præservatiõis gratiã instituta, has febres potius excitasse quam curasse, nisi ægri temperamentum, naturæ ipsius conatus, aliæque circumstantiæ observatæ fuerint. Pariter febres continuæ omnes ad excretiones & depurationes sanguinis tendunt, sive subitaneas, per exanthemata varia, sive successivas, per sudores, diarrhœas, hæmorrhagias aliasque evacuationes; ubi natura ægri in conatibus suis nunquam impedienda, neque præter necessitatem medicamentis cumulanda, sed solum dirigenda, vel corrigenda; id quod etiam in febribus malignis & contagiosis, ipsaque peste observandum.

THES. IX.

Quod verò Scorbutum, maritimis præ omnibus aliis morbis vernaculum & endemium, attinet, Classarios ab eodem defendere quidem difficillimum omnino, imo vix possibile videtur, quamdiu in aëre isto turbido, crasso multisque efflu-

effluviis aquosis, salinis, imo putridis ab ∇ is non solum, sed & cadaveribus aliisque fordibus prægnante, degunt, quamvis reliqui in diæta errores & delicta fortè evitentur: Attamen his quoque in tantum, si non in totum remederi licet: Corrigi potest aër vel solo fumo tabaci, qui eliciendæ simul humiditati superflua & salivæ vitiosæ corrigendæ apprimè confert; modò temperamenti, consuetudinis aliarumque circumstantiarum ratio habeatur, & excessus omnis evitetur: vel ejus loco etiam suffimigia è ligno & baccis juniperi, thure, mastiche, succino & similibus substituantur. Ita ∇ a & cerevisiæ malæ notæ, impuræ, uti supra jam monuimus, coquendo, filtrando & præcipitando, imo herbis antiscorbuticis affundendo, commodè corriguntur: Sic panis mucidus exsiccatione, contusione & cum seminibus anisi, foeniculi, coriandri, carvi, baccis juniperi permixtus; carnes nimium salitæ & fumo induratæ, ante coctionem in ∇ a dulci satis maceratæ, emollitæ & lotæ minus nocent: vel si hæc non sufficiunt, in promptu quoque sint præter universalia evacuentia, medicamenta antiscorbutica, modò calidiora & volatilia, modò magis temperata, cujusvis ægri temperamento & texturæ apta, quibus aliàs loca maritima præ cæteris ex providentia Divina gaudent.

dent. De Grönlandia notiffimum est, inquilinos & advenas ibidem Scorbuto tam violento infestari, ut vix ullus ab eodem immunis viveret, nisi remedia quoque inquilina & optima, Cochleariam, Becabungam, Acetosam, Trifolium fibrinum aquaticum, Nasturtium, Fumariam, Hypericum, Helenium, Chelidonium minus, Pimpinellam, Centaurium, Absynthium, Chamædrin, Chamepytin, Raphanum rusticanum & similia haberent, & usu eorum quotidiano se ab eodem præservare & munire possent. Sic pleræque herbæ, quæ solo nostro emergunt, inquit Magnus noster *Bartholinus, Patriæ nostræ immortale Decus Lumenque, Actor. Hafniens. Vol. III. Obs. XXXVIII.* aliquid alexipharmacæ, contra inquilinam scorbuti labem, secum vehunt; è quibus etiam ∇ am antiscorbuticam egregiam Celeberrimus *Olaus Wormius* composuit, quæ adhuc in officinis ibidem prostat, multorum votis expetita & usui maximè probata: Ad cuius imitationem ex iisdem plantis etiam Essentiæ, Extracta, Decocta & Infusa, loco Theæ orientalis, pulveres aliæque facili negotio parari, cum aliis componi, & non solum cuiusvis ægri temperamento, sed palato etiam adaptari possunt: Sciendum præterea, quod, uti aliàs, ita quoque in mari versantibus, non eadem omni-

bus

bus medicina ejusdemque dosis conveniat; quoniam in his humores communiter magis crassi, viscosi & austeri, & corpora ipsa firmiora magisque constipata, difficiliter omnino à medicinis moventur & alterantur, nisi dosis, sive alterantium, sive purgantium, ad tertiam usque partem augeatur, uti nostrates Medici toto die experiuntur, & quoque Illustris Admiralis Danicus NICOLAUS JVEL, cum post gloriosa praelia navalia in Mari Balthico Hafniam reverteretur, eosdem serio monuit.

THES. X.

Atque his observatis, etiam reliqua mala, asthma scorbuticum, colica, iliaca, nephritis, arthritidis, tumores, ulcera, stomacace aliaque ex hoc fonte promanantia, si non penitus & in omnibus Classiariis præcaveri, maximè tamen mitigari, & facilius longe curari poterunt. Soli certè succi plantarum modò laudatarum, recenter expressi, & cum potu ordinario, vel jusculis permisti, nec non plantæ ipsæ ibidem frequentes & recentes, imprimis Trifolium illud aquaticum, Becabunga, Acetosa, Sedum minus s. Herba vermicularis, Cochlearia & Nasturtium aquaticum, loco Theæ infusa, æquè ac Decota lignorum peregrino-

grinorum usitata, aliàs non immeritò in his affectibus tantopere laudata, larga sua humiditate, non solum omnia vasa, etiam tenuissima, pervadunt, visciditates & Æia illa peregrina diluunt, abstergunt & per vias secretorias expediunt, sed etiam partibus suis balsamicis tonum viscerum omnium corroborant, eorundemque digestiones & secretiones egregiè promovent, præcipuè si, pro necessitate & conditione ægrotorum, etiam alia adjuvantia, absorbentia, Cinabarina, ðta, ☉ata; item volatilia ~us C. C. Viperarum, Bezoard. Buff. Æxi anif. Gummi ammon. Cochlear. Asthmat. Mich. Aperit. Penoti & similia adduntur & interponuntur. Extra mœnia nostra Havniensia, & ubique ferè in triviis, nasturtium illud sylvestre, sive thlaspi modo laudatum in tanta copia provenit, Æe vol. balsamico & antiscorbutico egregio præditum, ut nostrates Medici jam tum priori seculo A. M. DC. LXXII. è sola hac planta ~um quendam essentificatum, ope Dn. Beckeri Pharmacopei quondam peritissimi & curiosi, compararint, magni usus, de cuius virtutibus supra laudati *Thom. Bartbol.* encomium instar omnium est, quod in *Actis Hafniensibus*, reperitur, quando inquit: *Novum illud & maximè utile pharmacum scorbuticis præscripsi nuperimè, quo cum voluptate usi, commodum non leve experti sunt.*

sunt. Exhibui verò cum ∇ a antiscorbutica B. nostri Dn. Olai VVormii, quæ in officinis nostris prostat, reliquisque palmam præripit: In binis Scorbuticis Prottenius quoque medicamento efficaciam deprehendit, & post hac plurimorum experientia nobilitabitur: DEO sit laus pro Medicinæ domesticæ incremento. In Grönlandia Cochleariam & Acetosam, quæ duæ plantæ imprimis in monte, urforum dicto, ibidem conjunctim & tam copiose crescunt, ut gressus viatorum impediunt, cum Rhangiferorum aliarumque avium carne recenti & avenacea, vel hordeacea ptisana coquunt, ejusque brodii, his herbis antiscorbuticis conditi esu ita alvum laxari dicitur, evacuatis humoribus corruptis, ac si medicinam cathartica haussissent, cum subitanea remissione omnium symptomatum.

THES. XI.

Quod si tamen symptomata quædam graviora propriam simul curam urgeant, ex iisdem plantis inquilinis parata remedia, si alia deficiunt, sæpe sufficiunt: Sic ad gingivarum putredinem, plerisque communem, inhibendam egregiè prodest frequens collutio & absterfio oris & faucium cum decocto absynthii, scordii, cochleariæ, vel quod melius, sedi minoris cum ipsa ∇ a marina parato, & melle rosarum

farum arbitraria quantitate edulcorato: Idem decoctum sedi istius cum cerevisia paratum, præter usum internum, etiam extrinsecus applicatum, scabiem & ulcera sordida tibiæ egrediè abstergit & consolidat: Immo contracturis artuum medetur, fomenti loco usurpatum.

THESES. XII.

Sic Hæmorhoidum tumores ferventes, mali scorbutici proles, præter curam istam internam, sæpe quoque externam, eamque subitanam sibi postulant: Quo fine, præmissis quidem universalibus, in tempore, antequam inflammatio & exulceratio eorum accedit, etiam extrinseca lenientia & discutientia Unguent. de Linar. de Lithargyrio, Camphor. alb. Populeum; oleum Scorpion. Lini, Lilior. albor. Mucilag. Gummi tragacanth. Cydon. Vitell. ovar. Butyr. non salitum & similia adhibere convenit; præsentem verò jam inflammationem, præmissa, si opus, Venæ sectione, à pinguibus abstinentium, adhibitis eorum locò fomentationibus, magis discutientibus, ex decocto Scordii, Ruthæ, Flor. Sambuc. Verbasc. Chamæm. Sem. Lini parato, & cum Spiritu Vini camphorato aucto; vel si tumores planè ad exulcerationem tendunt, quod tamen omni modo, quantum possibile, inhiben-

hibendum, etiam linimenta abstergentia e. g. diapompholog. oleum momordicæ genuinum, Sacch. & Magist. s. q. d. Lap. calamin. & similia in subsidium trahenda.

THES. XIII.

Sed hic quoque in tempore cogitandum, ut frigoris inclementia omni modo arceatur: Corpus, in primis quoad extrema, probè munendum, quo fine Mindererus in Medicina sua militari pelles leporinas ab experientia valde commendat: Internè verò ipsa antiscorbutica, antea commendata, maximè Allium, Nasturtium, Thlaspi, Cochlearia, Raphanus rusticanus, Vinum, vel & us ejus, usus nicotianæ & similia præservant, calorem internum augendo, ut frigoris vis eò minus lædere possit: Ideo etiam, sæviante bruma, uti aliàs, ita hic in primis minus tutum est, sub dio quiescere & dormire, licèt lassitudo & somnus quàm maximè urgeant; quoniam obrepente somno, ob remittentem elaterem succorum, calor simul remittit. Jam tum verò ab eodem læsi caveant, nè membra frigore tacta igni admoveant, quin potius actu frigida, aquam frigidam, nivem, glaciem rasam & similia, cum frictione diligenti, applicent, adhibitis simul internè resolventibus balsamicis, quibus

motus & transpiratio humorum debita restituitur & conservatur: Quo fine etiam Ræ bezoard. camphor. Mistur. s. vel Ess. Theriac. Myrrh. Succin. bals. & C. C. bezoard. Balsam Vitæ aliæque medelam præstant: Ubi vero membra jam tum exulcerata, tum putredini resistentia, abstergentia & exsiccantia, e. g. Decocta Ruthæ, Scordii, Absynthii, Sem. urticæ, avenæ; Spiritus Vini Camphor. Oleum Lauri, Cera, Ungv. de Rapis Myns. Diapomphol. Snin. &c. in subsidium trahenda,

THES. XIV.

Sic oculorum ex frigore, vel splendore varum, imminens periculum averti debet & potest, si illi panno quodam tincto retiformi, vel paropiis vitreis ab istis injuriis muniuntur, quod militibus in expeditione Cyri maximè profuisse, *Xenophon Lib. IV. Hist.* meminit: Et incolas rupium Regni Tibet hoc ipso remedio adversus cæcitatem se defendere *Nierenbergius Histor. Nat. C. LXIX.* refert. Sed tamen ante omnia etiam alimenta illa, à quibus oculos maximè lædi, supra observavimus vitare convenit: læsione jam tum facta, cura ad injurias istas marinas in specie dirigenda, & quidem in frequenti illa encanthide, ægilope & an-
gilope

gilope eò laborandum, ut, præmisfis & interpositis universalibus antea laudatis, feri istius vitiosi, viscidi & falsi affluxus ab oculis arceatur, stagnans ibidem discutiatur, & tenerrimis aliàs glandulosis membranosisque partibus naturalis temperies & robur restituatur: Cui usui Collyria magis exsiccantia è Lap. Calaminari, Tutia, Sarcocolla, Aloë, Myrrha, Sangvine Draconis, Thure, Mastiche, Camphora &c. præparata egregiè satisfaciunt; & si alia adhuc symptomata concurrunt, plura quoque remedia à prudenti Medico faciliè addi possunt.

THES. XV.

Quod verò læsiones à vermibus attinet; Insecta, pulicibus familia, declinari possunt, pedes tibialibus calceisque probè muniendo, vel etiam Decocto Absynthii, Scordii, allii, Spiritu Vini camphorato abluendo; aut si nihilominus irrepserint, eadem statim eruenda, & loca læsa oleo therebinthinæ, lauri, spicæ, picis, vel pingvedine piscium illinenda: Sic Dracunculi, quos in Guinea Ickon appellant, cautè educendi sunt, ne retrocedant, vel rumpantur, quem extrahendi modum & instrumenta cum omnibus circumstantiis, & requisitis videre licet apud *Velschium l. c. & O. Dapper Afric. p. m. 462.* Ad arcendos pediculos sufficere

cere itidem potest Allium, ob cuius usum largiorem Judæi, ut ut aliàs sordidis vestimentis incedant, nec eadem frequenter mutant, tamen ab iisdem rarius, vel nunquam afficiantur. Alias verò ab ejusmodi infectis etiam defendunt indusia in ipsa aqua marina lota & exsiccata, nec non Camphora de collo suspensa, Crocus sacco inclusus & sub axillis gestatus; vel, qui omnibus aliis præstat Mercurius vivus, in Ungventi formam redactus, & vestium plicis illitus.

THES. XVI.

De cætero non rarò contingit, quod Navigantibus famem sitimque diutius perferre necessitas & inopia imperet, quarum tamen aliqualis medela invenienda; atque tunc omnino, in defectu aliorum, latrantem stomachum aliquamdiu sedare potest crusta panis cum sale & allio trita, particula Theriacæ per intervalla cum Spir. Vini sumpta, vel haustus solius spiritus Vini, aut vini generosi, si haberi potest, nec non Nicotiana non per fumum solum, sed masticationem usurpata, utpote quibus non solum menstrui stimulantis acrimonia corrigitur, sed & vigor succorum & robur ventriculi conservatur. Asiaticis in hunc finem Opium familiare esse expertus sum:

Ita

Ita ad fitim sedandam faciunt Succum Berberum, Ribium, Conserva rosarum Θ lata, Citri, acetosæ & similia, vel solum Nitrum ejusdemque locô pulveris pyrii particula, lingvæ siticulosæ imposita; item Passulæ minores majoresque, liquiritia in ore contenta & masticata: Imo globuli plumbei in ore versati, alliciendo salivam, fitim quodammodo tollunt: Quamvis, uti supra jam monuimus, etiam aquæ impuræ decoquendo cum pane tosto, C. C. usto, Corticibus Citri, arantiorum, Rad. angelicæ, pimpinellæ, carlinæ, Semine anisi, Coriandri aliisque quodammodo corrigi & locô potus, in casu necessitatis, inservire queant.

THES. XVII.

Vidimus quoque supra, quanta sæpius sollicitudine, angore, terrore & metu tententur Navigantes, imprimis novitii minusque adsveti, ut non solum tremore cordis, totiusque corporis motibus spasdicis & lipothymiis corripiantur, sed parum absit, quin præ mœrore & desperatione animam effundant; ubi omnino remedia tam interna, quàm externa, in promptu sint, necesse est, quæ vires langventium subito recreare, aliaque exinde oriunda mala avertere sufficiunt. Quo fine quidem solum vinum generosum, acetum, ∇ x

apoplecticæ, carbunculi, cinamom. Bals. vitæ, & vol. C. C. oleosum & similia conducunt.

THES. XVIII.

Atque hæc sunt, quæ speciminis hujus loco in compendio afferre visum fuit; antequam verò colophonem imponimus, paucis adhuc meminisse juvabit, utrum Navigatio Phthificis aliisque ægris curandis, medicinæ loco, intervire possit, uti quidem latinus noster *Hippocrates Celsus L. III. C. XXII.* innuere videtur. *Si mali plus est, inquiens, & vera phthisis, inter initia protinus occurrere necessum est, neque enim facilius morbus, cum intraverit, evincitur: Opus est, si vires patiuntur, navigatione, calique mutatione, sic ut densius, quam id est, ex quo discesserit eger, petatur. Ideoque aptissime Alexandriam ex Italia itur: Si id imbecillitas non sinit, nave tamen non longè gestari commodissimum est; Si navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus dimovendum est: Quo etiam pertinet exemplum ægri, cujus meminit *Baglivius Oper. Pract. p. m. 387.* qui Romæ ad Forum Boarium, in Velabro asthmate, ad phthisin vergente, laborabat, irritis omnibus remediis, Neptunum concessit tringinta circiter ab urbe lapide: Ille, quamdiu ibi degit, & marinum aërem hausit, melius semper valuit, quam primum verò domum rediit, statim & si-*

ne

ne mora asthmae aliisque symptomatibus fuit correptus, donec aërem marinum denuo inviserit. Verum intelligenti facile liquet, Celsum non tam navigationem ipsam, quam loci & aëris minus salubris cum meliore mutationem aëris phthificis commendare; cum enim aër in Italia saepe tenuior & acrior pulmonibus laesis exulceratis minus proficiuus sit, ejusdem loco non immeritò sicciorem illum & balsamicum Ægypti, utpote qui ichorescentibus pulmonum ulceribus consolidandis apprimè conducit, præferebat & commendabat; quorsum etiam aëri istius loci navigatione non adeo longinqua, & per mare quietum pervenire facile poterant: Qua de causa jam olim etiam Medici aëros phthificos & hæmoptycos versus Ægyptum & Alexandriam mittebant, teste *Plinio L. V. Epist. XIX.* Ita memini Virum quendam generosum in patria mea, referente O. Borrich. in *Act. Hafn. Vol. III. Obs. 47.* ex infelici fractura cruris fistulam, perpetuo stillicidiò valde molestam, nullisque remediis sanabilem contraxisse, qui vero in Hispaniam, negotiorum causa, missus, toto sexennio, quò Madritii, substitit, nihil amplius mali hujus sensit, donec Hafniam rediret, ubi fistula paulatim rursus aperta more veteri stillare cæpit. Et hæc procul dubii ratio est,

quod Navigantes symptomatibus scorbuticis miserimè vexati in Insulis Oceanis. Helena & Bormudes dictis, subito & sponte sua reconvalescant: Alias quidem solùm motiones corporis decentes mirum quantum ad sanitatis non solum conservationem, sed etiam restitutionem facere, quilibet novit, ita multò magis peregrinationes, & cum illis cœli tempestatum, alimentorum, curarum aliorumque cum melioribus mutationes, quibus corpus animusque simul recreantur, uti videre est ap. *Hippocr. L. IV. Epidem. S. V. T. XIX. Galen. L. d. uteri cura. Seneca d. Tranquill. anim. Cap. XV.* Nè commemorem, quod crebris vomitibus in mari impuritates primarum viarum evacuentur, & hac ratione à variis morbis interdum liberentur.

THESES. XIX.

Tandem & hoc monendum, nè exeuntes è navi statim quieti nimium indulgeant, quin potius motionibus, hæctenus sÿvetis, alia corporis exercitia substituant, donec debita ejusdem tranquillitas sua sponte sensim redeat. Neque tutum est, corpus cibo; potuque, licèt optimis, nimium replere, ob mutationem subitanæ, quæ naturæ minus convenit, indéque semper periculosa observatur: Tantum hac vice.

S. D. G.

